

Številka: 020-2/2021- 63
Datum: 22. 7. 2021

POJASNILA DRŽAVNE VOLILNE KOMISIJE

V ZVEZI Z OČITKI O DOMNEVNIH NEPRAVILNOSTIH V ČASU IZVEDBE REFERENDUMA O ZAKONU O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O VODAH - ZV-1G

V času izvedbe zakonodajnega referenduma o Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o vodah – ZV-1G (v nadaljevanju referendum) so se v javnosti, na družbenih omrežjih in v osrednjih medijih izpostavljali različni očitki, da se pri izvedbi referenduma dogajajo napake in nepravilnosti ter da Državna volilna komisija (v nadaljevanju DVK) posameznim državljanom in državljanom omejuje pravico do glasovanja na referendumu. Ker gre za neutemeljene očitke, smo se nanje dolžni odzvati s konkretnimi argumenti.

DVK v skladu s svojimi pristojnostmi skrbi za zakonitost izvedbe volitev in referendumov. In tako je ravnala tudi v postopku referenduma o Zakonu o vodah. DVK je referendumska opravila izvedla strokovno in v skladu z zakonodajo, kar nenazadnje dokazuje tudi dejstvo, da smo ob več kot 700.000 volivcev prejeli le štiri ugovore. V komisiji se svoje odgovornosti zelo dobro zavedamo. Poleg tega smo trdno prepričani, da je učinkovit nadzor javnosti nad delovanjem državnih organov vsekakor nujno potreben. Vendar pa to ne pomeni, da lahko pristajamo na neutemeljene obtožbe in očitke, ki izhajajo iz nepoznavanja in nerazumevanja referendumskih in volilnih pravil ter pristojnosti DVK.

Način uresničevanja volilne pravice in pravice do glasovanja na referendumu je določen z zakonom, zato pri vodenju postopka ni moč mimo vnaprej predpisanih pravil. DVK je namreč državni organ, ki je dolžan ravnati v skladu z določbami Zakona o referendumu in ljudski iniciativi (v nadaljevanju ZRLI) ter Zakona o volitvah v Državni zbor (v nadaljevanju ZVDZ), ki se uporablja tudi v referendumskih postopkih (43. člen ZRLI).

Ena od naših ključnih nalog je zavarovati integriteto referendumskih in volilnih postopkov ter s tem krepiti zaupanje javnosti v pravilnost in zakonitost njihovih izidov. Zato je nujno natančno predstaviti dejstva in odgovoriti na vse očitke, ki so se porajali v javnosti v času referendumskega postopka.

Pojasnila smo - glede na očitke - razdelili na posamezne vsebinske sklope.

- **Obveščanje socialnovarstvenih zavodov za institucionalno varstvo v Republiki Sloveniji (domov za starejše občane – v nadaljevanju DSO)**

- **Pravni okvir**

Po pošti iz Slovenije lahko po določbi 81. člena ZVDZ glasujejo zgolj volivci, ki so v priporu, zavodu za prestajanje kazni, bolnišnici ali socialnovarstvenem zavodu za institucionalno varstvo, če to sporočijo okrajni volilni komisiji (v nadaljevanju OVK) najkasneje deset dni pred dnevom glasovanja. Na enak način lahko glasujejo tudi invalidi, ki to sporočijo svoji OVK v istem roku in predložijo odločbo pristojnega organa o priznanju statusa invalida. Slednji lahko sporočijo, da želijo tako glasovati trajno (do preklica). Ta rok se je pri tokratnem referendumu iztekel dne 30. 6. 2021 ob 24. uri.

Volivci, ki jim je bila po izteku tega roka nepredvideno odvzeta prostost oziroma so sprejeti na zdravljenje v bolnišnico ali pa v institucionalno varstvo socialnovarstvenega zavoda ali so prejeli odločbo o invalidnosti po poteku roka, lahko glasujejo po pošti, če to sporočijo svoji OVK v naknadnem roku, ki se izteče pet dni pred dnevom glasovanja. O dejstvu, ki upravičuje takšno oblike glasovanja, morajo volivci priložiti ustrezno dokazilo (npr. potrdilo ali odločbo).

- **Način obveščanja DSO-jev**

Noben zakon DVK, niti kakšnemu drugemu organu, ne nalaga obveznosti obveščanja posameznih organizacij o možnih drugačnih načinih glasovanja. DVK namreč ob začetku referendumskih ali volilnih opravil sprejme rokovnik, ki je javno objavljen in v katerem so opredeljeni vsi roki, do katerih je treba obvestiti OVK o drugačnem načinu glasovanja.

Prav tako DVK ne razpolaga z evidencami javnih zavodov, ki bi jih lahko obveščala o možnostih drugačnega načina glasovanja. Zato se je od leta 2018 dalje oblikovala praksa, da Služba DVK z dopisom obvesti resorna ministrstva in jih zaprosi, da o razpisu referenduma obvestijo uprave javnih zavodov in o možnosti glasovanja po pošti za njihove varovance.

- **Opis dejstev in okoliščin**

Služba DVK je z dopisom št. 042-14/2021-26 z dne 1. 6. 2021 obvestila MDDSZEM, MP, MZ in MIZŠ, da je v Uradnem listu Republike Slovenije št. 84/21 z dne 26. 5. 2021 objavljen Odlok o razpisu zakonodajnega referenduma o Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o vodah (ZV-1G). Dopis je vključeval tudi dve prilogi, in sicer:

- obvestilo upravam DSO, zavodov za izvrševanje kazenskih sankcij, bolnišnic in socialnovarstvenih zavodov za institucionalno varstvo in
- obrazec obvestila o glasovanju po pošti na območju Republike Slovenije (v nadaljevanju obrazec).

V navedenem dopisu je Služba DVK pojasnila, kdo lahko v skladu z zakonom glasuje po pošti in do kdaj mora pristojna OVK prejeti obvestilo o izbrani obliki drugačnega načina glasovanja.

V istem dopisu je bilo tudi pojasnjeno, da volivci, ki jim je bila nepredvideno odvzeta prostost oziroma so nepredvideno sprejeti na zdravljenje v bolnišnico ali pa v institucionalno varstvo socialnovarstvenega zavoda ali so prejeli odločbo o invalidnosti po 30. 6. 2021, lahko glasujejo po pošti, če to sporočijo svoji OVK najkasneje do 5. 7. 2021 do 24. ure in o tem priložijo ustrezno dokazilo.

K temu obvestilu je bil priložen tudi obrazec, ki je bil namenjen tistim volivcem, ki obvestila ne bi želeli ali mogli oddati preko portala eUprava, temveč bi želeli vlogo oddati na drugačen način: po pošti, e-pošti ali z osebno dostavo. Volivci namreč za obveščanje OVK ne potrebujejo nobenega obrazca. Potrebno je le, da je iz volivčevega obvestila razvidno na kakšen način želi glasovati. Seveda mora biti izbran drugačen način glasovanja skladen z zakonom.

Dne 29. 6. 2021 v popoldanskem času je Služba DVK pri pregledu statističnih podatkov v Evidenci volilne pravice (v nadaljevanju EVP) o številu obvestil (vlog) za drugačne načine glasovanja (po pošti v tujini, na diplomatsko-konzularnih predstavništvih Republike Slovenije v tujini (DKP), po pošti v Sloveniji, idr.) zaznala, da število obvestil volivcev za glasovanje po pošti v Slovenije manjše od običajnega števila teh vlog za referendum. Naslednji dan zjutraj je zato direktor Službe DVK na e-naslov MDDSZEM poslal sporočilo s prošnjo za informacijo, kdaj in na kakšen način so bili DSO obveščeni. MDDSZEM je istega dne ob 15.24 uri obvestilo Službo DVK, da so DSO obvestili istega dne, kar je zadnji dan, ko so varovanci v teh zavodih še lahko (do 24. ure) obvestili pristojne OVK, da želijo glasovati po pošti v Sloveniji.

Po prejemu obvestila MDDSZEM so se na Službo DVK pričela obračati njihova vodstva in socialni delavci, prav tako tudi nekateri stanovalci z vprašanji, kako pravočasno oddati vlogo oziroma kako po poteku roka navkljub, stanovalcem DSO kar se da prijazno omogočiti glasovanje.

Služba DVK je tako svetovala več možnosti za drugačne načine glasovanja, ki so bili skladni z zakonom, in sicer:

- Stanovalci, sprejeti v DSO po 30. 6. 2021, lahko oddajo vloge za glasovanje po pošti v Sloveniji do izteka dodatnega roka, do 5. 7. 2021 do 24. ure (tretji odstavek 81. člena ZVDZ);
- Stanovalci s stalnim prebivališčem na naslovu DSO lahko oddajo vlogo za glasovanje na domu najkasneje do 7. 7. 2021 do 24. ure (83. člen ZVDZ), če ne morejo na volišče;
- Stanovalci, ki imajo prijavljeno začasno prebivališče v DSO, lahko oddajo vlogo za glasovanje na volišču »Omnia« najkasneje do 7. 7. 2021 do 24. ure (drugi odstavek 79.a člena ZVDZ) in izberejo najbližje dostopno Omnia volišče, DSO pa za stanovalce organizira prevoz;
- Stanovalcem, ki imajo v DSO prijavljeno začasno prebivališče, naslov stalnega prebivališča pa imajo v istem volilnem okraju, na območju katerega je tudi DSO (in torej ne morejo uporabiti zgoraj naveden oblike Omnia glasovanja), pa je Služba DVK pojasnila, da lahko glasujejo na svojem volišču in DSO priporočila, da poskrbijo za prevoz na volišča.

Služba DVK je nudila strokovno pomoč tudi zaposlenim na MDDSZEM, ki so prav tako pristopili k obveščanju DSO o drugih možnih oblikah glasovanja na referendumu.

Pri komunikaciji z DSO je Služba DVK ugotovila, da so nekateri DSO (npr. v Hrastniku) svoje stanovalce obvestili o možnosti glasovanja na referendumu po pošti iz Slovenije že takoj po razpisu referenduma, po lastni iniciativi, saj so vsi podatki o tem dostopni na spletni strani DVK.

Ob tem DVK pojasnjuje, da povsem enaka pravila za glasovanje po pošti veljajo tudi za primer, če je volivcu po naknadnem roku za oddajo obvestila, tj. po 5ih dneh pred dnevom glasovanja, nepredvideno odrejena karantena. Slednja namreč predstavlja oblastveni ukrep, s katerim se posamezniku omeji svoboda gibanja zaradi preprečevanja širjenja nalezljivih bolezni in gre za primerljiv položaj tistim iz gornje točke 1.1. ZVDZ namreč ne omogoča, da bi lahko volivec glasoval po pošti, če je do takšnega nepredvidenega položaja prišlo po poteku naknadnega roka

za obvestilo OVK o izbranem drugačnem načinu glasovanja.

- **Sklepno**

Očitek, da naj bi DVK kršila obveznost v zvezi z obveščanjem DSO-jev in drugih javnih zavodov, ni utemeljen. Kljub temu, da takšen način obveščanja ni določen z zakonom, je Služba DVK je storila vse, kar je bilo v zakonskih okvirih mogoče in pomagala vsem, ki so jo kontaktirali, kako rešiti nastali zaplet.

Ob tem velja omeniti, da so na tokratnem referendumu po pošti glasovali 704 volivci, kar je bistveno več kot na zadnjem referendumu o ZIUGDT-2 (2018), ko je glasovalo 416 volivcev, in več kot trikrat več kot na prvem referendumu o ZIUGDT (2017), ko je tako glasovalo zgolj 209 volivcev. Na tokratnem referendumu je na domu glasovalo 627 volivcev, na zadnjem referendumu o ZIUGDT(2018) pa zgolj en volivec. Zato nikakor ni mogoče trditi, da je bilo poseganja po tovrstnih načinih glasovanja tokrat manj. Ravno nasprotno.

Menimo, da bi morali javni zavodi - glede na splošno znano dejstvo razpisa referendumu in volitev, utečene postopke drugačne oblike glasovanja ter javno dostopne podatke o poteku rokov za njihovo uresničitev - **sami poskrbeti za pravočasno obveščanje svojih varovancev.**

Prav tako ni bila kršena pravica do glasovanja na referendumu tistim volivcem, ki jim je bila odrejena karantena po poteku naknadnega roka za obvestitev OVK o željenem glasovanju po pošti, saj veljavni zakon tega ne omogoča.

- **Obveščanje volivcev, ki nimajo stalnega prebivališča v Republiki Sloveniji (izseljenci)**

- **Pravni okvir**

ZRLI določa, da lahko volivci, ki so na dan glasovanja v tujini, kjer tam začasno ali stalno prebivajo, na referendumu na državni ravni glasujejo po pošti, če to sporočijo DVK najpozneje petnajst dni pred dnevom glasovanja.

Način obveščanja izseljencev

DVK na podlagi ZRLI volivcev, ki nimajo stalnega prebivališča v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju izseljenci), ne obvešča o razpisu referendumu in možnosti glasovanja po pošti. O začetku referendumskih opravil jih obvešča Ministrstvo za zunanje zadeve, ki lahko podrobneje pojasni, na kakšen način in kdaj je obvestilo izseljence v tujini.

- **Opis dejstev in okoliščin**

DVK je do izteka roka (25. 6. 2021) prejela 1.177 obvestil izseljencev, da želijo glasovati po pošti v tujini, in je vsem tem volivcem tudi pravočasno poslala volilno gradivo.

Vedeti je treba, da je postopkovna ureditev za primer referendumu po ZRLI drugačna od tiste, ki velja za izvajanje volitev na državni ravni v skladu z ZVDZ. Ob volitvah namreč DVK volilno gradivo pošlje izseljencem po uradni dolžnosti. Zato menimo, da so neutemeljeni očitki povezni z

nepoznavanjem ureditve, ki je za primer referendum ali volitev različna.

Pri tem velja še poudariti, da lahko izseljenci glasujejo na diplomatsko konzularnem predstavništvu Republike Slovenije v tujini, kjer je odprto volišče, brez da bi morali o tej nameri obvestiti DVK.

- **Sklepno**

DVK pri izvedbi referendum o njegovem razpisu in možnosti glasovanja po pošti ne obvešča izseljencev, prav tako jim ne pošlje volilnega gradiva, če tega sami ne zahtevajo. Takšno ureditev predpisuje ZRLI. Da pa so bili izseljenci o referendumu in možnosti glasovanja po pošti nedvomno pravočasno obveščeni, priča število vlog, ki jih je DVK prejela za takšen način glasovanja.

- **Določitev volišč za predčasno glasovanje**

- **Pravni okvir**

Volišča za predčasno glasovanje določijo OVK (63. člen ZVDZ) in ne DVK.

Zakon določa, da lahko volivci, ki so na dan glasovanja odsotni, glasujejo pred tem dnevom, vendar pa ne prej kot pet dni pred dnevom glasovanja in ne kasneje kot dva dni pred dnevom glasovanja. Glasovanje se opravi na posebnem volišču na območju OVK (68. člena ZVDZ). Iz navedenega jasno sledi, da v Sloveniji nimamo predvidenih štirih dnevov glasovanja, temveč je dan glasovanja vselej le eden, v nedeljo, predčasno glasovanje pa je zgolj ena izmed možnosti za drugačen način glasovanja.

- **Način določanja volišč za predčasno glasovanje**

Za določanje volišč na območju svojega volilnega okraja je pristojna OVK. Pri določanju območja volišč mora OVK upoštevati določbe zakona (glede dostopa invalidnosti). DVK daje OVK priporočila oz. pojasnila glede pravilne uporabe določb zakona, vendar so OVK pri določanju območij in sedeža volišča v celoti samostojne. Pri določanju območja volišč OVK sodelujejo s pristojnimi izpostavami Geodetske uprave Republike Slovenije (v nadaljevanju GURS).

- **Opis dejstev in okoliščin**

Volišča za predčasno glasovanje se v preteklosti niso spreminjala, saj se je po določbi prej veljavnega prvega odstavka 69. člena ZVDZ predčasno glasovanje opravilo na posebnem volišču na sedežu okrajne volilne komisije. Po začetku veljavnosti novele ZVDZ iz leta 2017 je DVK določila, da morajo biti vsa volišča invalidom dostopna, zato so morale nekatere OVK določiti sedeže volišč za predčasno glasovanje izven svojega sedeža. Z novelo ZVDZ iz leta 2021 je bila zato določba zakona spremenjena na način, da mora OVK določiti volišče znotraj območja okraja.

Da bi OVK lahko volišča za predčasno glasovanje določila kar se da prilagojeno značilnostim, ki veljajo v njenem okraju, je DVK na 7. seji dne 2. 6. 2021 sprejela posebno Navodilo in določila, da:

- OVK določi volišče za predčasno glasovanje, ki je na območju okrajne volilne komisije (tj. na območju volilnega okraja),
- v primeru, če je sedež OVK izven območja okrajne volilne komisije, imajo OVK možnost določiti volišče za predčasno glasovanje tudi na sedežu OVK. Če objekt, v katerem ima OVK svoj sedež, ni invalidom dostopen, se lokacija volišča za predčasno glasovanje določi v objektu, ki je invalidom dostopen in je v bližini sedeža OVK. Obvestilo o sedežu volišča za predčasno glasovanje se objavi na sedežu OVK.

Namen navodila je bil, da OVK določbo pravega odstavka 69. člena ZVDZ razumejo namensko in da v okviru svojih pristojnosti ter ob upoštevanju specifičnih okoliščin (geografskih idr.) volilnega okraja sprejmejo takšno odločitev glede lokacije volišča za predčasno glasovanje, ki bo po njihovi presoji najbolj v prid volivcem tega okraja.

V zvezi z določitvijo volišč za predčasno glasovanje v Ljubljani na eni lokaciji na Gospodarskem razstavišču je treba pojasniti, da ima vseh 14 OVK v Ljubljani sedež na naslovu Upravne enote Ljubljana (Linhartova cesta 13), ki od leta 2020 ne posluje več na štirih zunanjih izpostavah. O odločitvi OVK z območja Ljubljane, da bo vseh 14 volišč za predčasno glasovanje na eni lokaciji na Gospodarskem razstavišču, je DVK še pred začetkom predčasnega glasovanja objavila na svoji spletni strani in izdala posebno obvestilo za javnost, ki so ga OVK posredovale tudi vsem medijem. Določanje volišč za predčasno glasovanje in dogajanje prvi dan na predčasnem glasovanju v Ljubljani (6. 7. 2021) je DVK že ustrezno pojasnila v javnem odgovoru pobudnikom referendumu Gibanju za vodo dne 7. 7. 2021, ki je objavljen na spletni strani <https://www.dvk-rs.si/index.php/si/medijsko-sredisce/gibanje-za-pitno-vodo-odgovor-dvk-st-042-14-2021-100>.

OVK z območja Upravne enote Maribor so se odločile drugače. Za svoja območja so ocenile, da bo za volivce ugodneje, da volišča za predčasno glasovanje določijo znotraj območja okraja in se na ta način približajo volivcem. OVK so o spremembi aktivno obveščale javnost, kar je jasno razvidno iz posebnega poročila, ki so ga pripravile.

Do spremembe lokacij volišč za predčasno glasovanje je prišlo tudi v nekaterih drugih okrajih, kjer pa ni bilo nobenih poročil o težavah (npr. v volilnem okraju 1002 – Radovljica 1).

Vsi naslovi volišč za predčasno glasovanje so bili vseskozi posebej objavljeni na spletni strani DVK. Aplikacija, na kateri lahko za posamezni naslov poiščemo volišče, pa ne prikazuje tudi volišč za predčasno glasovanje.

• **Sklepno**

Volišča za predčasno glasovanje v skladu z zakonom določajo OVK. Informiranje volivcev je bilo ustrezno. Kljub temu bo DVK pred izvedbo naslednjih volitev ali referendumu priporočila OVK, da na svojem območju poskrbijo za dodatno obveščanje volivcev. DVK bo ponovno preučila obstoječa navodila OVK in jih po potrebi dopolnila. Preučila bo tudi možnost izvedbe nadgradnje aplikacije, ki prikazuje lokacije volišč, in sicer na način, da bo prikazovala tudi lokacije volišč za predčasno glasovanje.

• **Obvestila volivcem o dnevu glasovanja in o volišču**

- **Pravni okvir**

Po določbi 70. člena ZVDZ DVK obvesti volivce o dnevu glasovanja in o volišču, na katerem so vpisani v volilni imenik. Citirana določba ne določa načina obveščanja volivcev. Zakonodajalec je odločitev o tem prepustil DVK.

- **Način obveščanja volivcev in priprave podatkov za natis obvestil volivcem**

DVK zadnjih nekaj let obvešča volivce osebno z obvestilom, ki se v skladu s pravili o poštnih storitvah šteje za standardno pismo. Na enak način je DVK obveščala volivce tudi pri tem referendumu. DVK poudarja, da ne gre za vabilo, kot to prepogosto napačno razumejo volivci in navajajo mediji, temveč za obvestilo o dnevu glasovanja in o volišču, na območju katerega so vpisani v volilni imenik. Obvestilo ni pogoj za glasovanje.

Obvestilo volivcu vsebuje dva vsebinska sklopa:

- Statični (splošni) del besedila. Ta del vsebuje besedilo (informacije) o tem, na kateri zakon se nanaša razpisani referendum, kdaj bo dan glasovanja ter pojasnilo volivcu, da to obvestilo ni pogoj za glasovanje, vendar s pomočjo obvestila volilni odbor volivca hitreje in lažje najde v volilnem imeniku. Obvestilo vsebuje tudi druge koristne informacije za volivca (e-povezava do spletne strani DVK, brezplačne telefonske številke DVK, na katero se volivci lahko obrnejo za morebitne informacije). Ta del besedila pripravi Služba DVK.
- Variabilni (posebni) del obvestila. Ta vsebuje naslednje podatke: ime in priimek volilke oz. volilca, naslov stalnega prebivališča, številko volišča in številko zaporednega vpisa v volilni imenik. Navedene podatke pripravi Ministrstvo za notranje zadeve (v nadaljevanju MNZ), ki je tudi pristojno za vodenje EVP.

Tako pripravljena obvestila natisne zunanji izvajalec in jih sukcesivno odda v poštni prenos Pošti Slovenije, ki slednje dostavi volivcem na naslov stalnega prebivališča.

- **Opis dejstev in okoliščin**

Vsi opisani postopki so bili predhodno opravljeni. Za zagotovitev točnosti podatkov o voliščih za izvedbo referendumu in pravočasne priprave podatkov za tisk ter personalizacijo obvestil volivcem je direktor Službe DVK 9. 6. 2021 sprejel rokovnik opravil, s katerim je določil naloge, nosilce in rok za njihovo.

DVK pojasnjuje, da po določbi 23. člena ZEVP-2 MNZ sestavi za posamezno volišče splošni volilni imenik za izvedbo volitev oziroma glasovanja na referendumu s podatki o volivcih v EVP 15 dni pred dnem glasovanja. Na podlagi te določbe in Rokovnika referendumskih opravil, ki ga je sprejela DVK, je MNZ to opravilo v petek, 25. 6. 2021, ob 20. uri.

Ob tem je treba opozoriti, da se je isti dan ob 24. uri iztekel tudi rok za oddajo obvestila volivcev za glasovanje po pošti v tujini (izseljenci in zdomci). Rok za oddajo obvestil o drugačnih načinih glasovanja (na volišču Omnia, na domu) pa je v tistem trenutku še tekel (je bil odprt) in se je iztekel v sredo, 7. 7. 2021, ob 24. uri. Zaradi tega so volivci, ki so obvestili OVK ali DVK o

drugačnem načinu glasovanja po zaključku volilnih imenikov, vseeno prejeli obvestila o volišču, kjer so vpisani v volilni imenik.

S tem DVK odgovarja na očitke, zakaj so volivci, ki so oddali vloge za drugačne načine glasovanja (po pošti v tujini, na DKP, na Omnia volišču, na domu), prejeli obvestilo DVK o dnevu glasovanja in volišču, na območju katerega so vpisani v volilni imenik.

Glede velikega števila opozoril in obvestil volivcev, ki so jih povzemali tudi mediji, da posamezni volivci niso prejeli tega obvestila, DVK pojasnjuje:

- zunanji pogodbeni izvajalec natisnjena obvestila posreduje Pošti Slovenije, ki opravi poštni prenos na naslove volivcev;
- vsa obvestila volivcem so bila pravočasno natisnjena, dana v prenos na Pošto Slovenije in tudi dostavljena na naslove volivcev;
- veliko število (več tisoč) obvestil Pošta Slovenije vrne pošiljatelju (DVK) z opombo, da naslovih, ki so navedeni na obvestilu, volivci ne stanujejo, so neznani, preseljeni ipd;
- obvestilo ni pogoj za uresničevanje pravice do glasovanja na referendumu, zato tudi volivec, ki obvestila ni prejel, lahko veljavno glasuje;
- za pomoč volivcem je DVK pred leti vzpostavila spletno aplikacijo »Volišča«, ki volivcem omogoča na preprost način iskanje svojega volišča z vpisom naslova stalnega prebivališča. S to aplikacijo si pomagajo tudi v klicem centru na brezplačni telefonski številke 080-28-18, ki je volivcem v pomoč za pridobitev informacij o svojem volišču. Pri tem posebej poudarjamo, da ta aplikacija ne vključuje sedežev volišč za predčasno glasovanje in Omnia volišč, so pa lokacije teh volišč ločeno objavljene na spletni strani DVK.

V zvezi z očitki, da so nekateri volivci prejeli dva obvestila, kjer je sta bila navedena drugačna naslova volišča, DVK pojasnjuje, da se je to zgodilo le v primeru, ko je OVK zaradi objektivnih okoliščin spremenila lokacijo volišča po tem, ko so bila obvestila že natisnjena in predana v distribucijo, zato je o spremembi naslova volišča tudi ustrezno obvestila vse volivce, na katere se je sprememba zadevala.

• **Sklepno**

DVK meni, da je **obveščanje volivcev o dnevu glasovanja in o voliščih**, na območju, kjer so vpisani v volilni imenik, **ustrezno**, pri čemer pa je seveda mogoče, da zaradi objektivnih okoliščin (neažurni naslovi stalnega prebivališča, neustrezni hišni predalčniki itd.), na katere DVK ne more vplivati, določeni volivci tega obvestila ne prejmejo.

V prihodnje bo DVK preučila tudi možnost drugačnega obveščanja volivcev in nadgradnje aplikacije »Volišča« s podatki o voliščih za predčasno glasovanje ter voliščih Omnia.

DVK bo podala predlog pristojnim ministrstvom za uskladitev zakonskih rokov glede sestave volilnih imenikov (23. člen ZVEP-2) in rokov za oddajo obvestil za glasovanje po pošti in na DKP v tujini (47.a člena ZRLI), saj ti niso skladni, kar v praksi pri izvajanju volilnih ali referendumskih pravil otežuje delo volilnih organov.

- **Dogajanje glede oddaje obvestil volivcev o drugačnih načinih glasovanja preko portala eUprava**

- **Pravna podlaga**

DVK ima na podlagi 37. člena ZVDZ pravno podlago za zbiranje osebnih podatkov in vodenje evidence volivcev, ki se določijo za drugačen način glasovanja in za povezljivost te evidence z EVP.

- **Način oddajanja e-Obvestil za drugačne načine glasovanja**

Temeljno glasovanje na referendumu (in volitvah) poteka na voliščih. ZVDZ, ki se uporablja tudi v referendumskih postopkih, določa naslednje drugačne načine glasovanja:

- po pošti iz tujine;
- na DKP v tujini;
- po pošti na območju Slovenije;
- po pošti invalidi (enkratno ali stalno);
- glasovanje na volišču izven okraja stalnega prebivališča (Omnia);
- glasovanje izseljencev na voliščih Omnia v domovini in
- glasovanje na domu.

Temeljna značilnost vseh zgoraj navedenih oblik glasovanja je ta, da morajo volivci, če želijo glasovati na enega o navedenih načinov, o tem v zakonskih rokih obvestiti volilno komisijo (DVK ali OVK). Vsa pojasnila glede uporabe teh načinov glasovanja so podrobno pojasnjena na naši spletni strani in na spletnem portalu eUprava.

V preteklosti je DVK v sodelovanju z MJU vzpostavila elektronsko oddajo obvestil preko portala eUprave, kar je bistveno olajšalo oddajo obvestil volivcem, racionaliziralo delo volilnih komisij in zmanjšalo možnost napak pri obravnavi obvestil oz. vlog.

Oddaja obvestil preko portala eUprave ni obvezna in da lahko volivci, če nimajo možnosti oddati vloge na tak način, lahko oddajo vlogo po e-pošti, z dopisom po pošti idr. V praksi drugačnih načinov obveščanja ni veliko, kar izkazuje, da so volivci prepoznali prijaznost, enostavnost in učinkovitost sistema.

Obvestilo preko eUprava lahko volivec odda na dva načina:

- Z e-identiteto (s kvalificiranim digitalnim potrdilom). Če volivec odda vlogo na tak način, mu ni treba vpisovati svojih osebnih podatkov (ti se povzamejo avtomatsko iz EVP). Volivec lahko na svoj e-naslov dobi sporočila glede statusa njegove vloge in lahko tudi preko portala eUprava spremlja, kaj se z njegovim e-obvestilom dogaja.
- Brez e-identitete (brez kvalificiranega digitalnega potrdila). Če volivec odda vlogo na tak način, mora vpisati svoje osebne podatke (tudi EMŠO) in slediti »vodiču«, ki ga pripelje do uspešno oddane vloge. Po uspešno oddani vlogi volivec na svoj e-mail dobi naslednja e-sporočila (avtomatsko) o statusu vloge:
 - na kakšen način je bila vloga oddana, št. vloge in obvestilo, da je bila vloga oddana,
 - da je vloga v reševanju, in
 - da je vloga zaključena, ko jo volilni organ končno obdela.

- **Opis dejstev in okoliščin**

Pri izvedbi dosedanjih volitev in referendumov ni prihajalo do večjih težav pri delovanju sistema eUprava. Upravljanje s sistemom eUprava je v celoti v domeni MJU. Sicer pa DVK meni, da **v času izvajanja referendumskih opravil in tedaj, ko so odprti roki za oddajo vlog za drugačne načine glasovanja, ne bi smeli izvajati posegov v informacijski sistem, saj lahko slednje ogrozi njegovo nemoteno delovanje in oteži položaj volivcev in delo volilnih komisij.**

Na tokratnem referendumu se je v sredo, 7. 7. 2021, ob 24. uri iztekel rok za oddajo obvestil za glasovanje na volišču Omnia in za glasovanje na domu. V tem času je prišlo do posega v sistem eUprava in njegovega nedelovanja za čas slabih dveh ur, kar pa je imelo za posledico, da so morale volilne komisije večje število vlog, oddanih v tem času, kasneje ročno obdelati. Zaradi te nepremišljene posodobitve sistema eUprave, ki je povzročila izpad njegovega delovanja, DVK razume zaskrbljenost in nejevoljo volivcev, čeprav so OVK kljub temu vse vloge pravočasno obdelale.

- **Sklepno**

Za nemoteno delovanje sistema eUprave je pristojno MJU, zato so očitki na delo DVK in OVK povsem neutemeljeni.

Služba DVK bo v sodelovanju z MJU na podlagi izkušenj opravila analizo oddajanja obvestil oz. vlog volivcev in preučila možnosti za izboljšave tega sistema ter se tudi dogovorila, da se v času referendumskih ali volilnih opravil eUprava ne posodablja.

- **Pošiljanje volilnega gradiva v tujino za glasovanje po pošti v tujini (izseljenci in zdomci)**

- **Pravni okvir**

Volivci, ki so na dan glasovanja v tujini, kjer tam začasno ali stalno prebivajo, lahko na referendumu na državni ravni glasujejo po pošti, če to sporočijo DVK najpozneje petnajst dni pred dnevom glasovanja. Volivci, ki so na dan glasovanja začasno v tujini, lahko na referendumu na državni ravni glasujejo tudi na diplomatsko konzularnem predstavništvu Republike Slovenije v tujini, če to sporočijo DVK v roku iz prejšnjega odstavka (47.a člen ZRLI).

- **Način oddajanja obvestil in obdelava vlog**

Po pravilno oddani vlogi mora Služba DVK volivcu preko sistema EVP izdati volilno karto in pripraviti vse, kar je potrebno za pošiljanje volilnega gradiva v tujino (volilno karto, glasovnico, ovojnico za glasovnico, ovojnico za povratno pošto z naslovom OVK, tehnično navodilo volivcu).

Po izdaji volilne karte se na podlagi podatkov o naslovu v tujini, ki jih volivec napiše v vlogi,

pripravijo ovojnice za pošiljanje volilnega gradiva. Služba DVK vodi tudi poseben seznam oddanih volilnih gradiv v prednostni prenos pri Pošti Slovenije (ime, priimek, država in datum oddaje na pošto). Volilno gradivo se volivcem v tujini pošilja sukcesivno, pri čemer Služba DVK upošteva rok prenosa pisemskih pošilk v tujino na podlagi uradnih podatkov Pošte Slovenije, dostopen na spodnjem naslovu:

(<https://www.posta.si/zasebno-site/Koronadokumenti/Seznam%20dr%C5%BEav%20-%20izmenjava%20pisemskih%20po%C5%A1iljk.pdf>).

Ob vsakokratni predaji volilnega gradiva v prenos Pošta Slovenije potrdi seznam, na katerem so navedeni volivci z državo prenosa in datumom oddajo na pošto.

- **Opis dejstev in okoliščin**

DVK je glede na čas referendumu pričakovala večje število vlog volivcev za glasovanje po pošti iz tujine, predvsem na podlagi izkušenj iz predčasnih volitev v državni zbor leta 2014, ki so prav tako potekale v juliju.

Pri oddajanju vlog volivcev za glasovanje po pošti, zlasti tistih, ki imajo stalno prebivališče v Republiki Sloveniji (zdomci), smo kmalu ugotovili, da ti volivci namesto začasnega naslova v tujini pri oddajanju vloge zmotno navajajo naslov svojega stalnega ali začasnega prebivališča v Republiki Sloveniji. Takšne vloge ni mogoče obdelati, zato je morala Služba DVK od vsakega posameznega volivca pridobiti informacije o njegovem naslovu v tujini. Prav tako smo se na DVK soočali z veliko primeri, ko so volivci oddali vlogo za glasovanje po pošti iz tujine, pa se potem naknadno premislili, nekateri tudi po izteku roka, zato DVK spremembe ni mogla upoštevati.

DVK je v zakonskem roku prejela skupaj 4.765 vlog za glasovanje po pošti iz tujine, od tega 1.177 izseljencev in 3.588 vlog zdomcev. V prenos Pošti Slovenije je DVK predala 4.097 volilnih gradiv, za tiste volivce, ki ob oddaji vloge niso vedeli naslova v tujini, pa je DVK omogočila osebni prevzem, bodisi na DVK ali na pristojni OVK. Na ta način je bilo osebno vročenih 668 volilnih gradiv. Nekateri volivci pa kljub napovedanemu osebni prevzemu volilnega gradiva niso prevzeli.

Vedeti je potrebno, da glasovanje po pošti iz tujine vselej nosi tveganje pravočasne oprave poštnih storitev v tujini, na katere DVK nima nobenega vpliva. Tveganje nosijo predvsem volivci, ki v tujini začasno prebivajo v nastanitvenih kapacitetah (hoteli, kampi, apartmaji ipd.). Za uspešno dostavo poštnih pošilk je namreč nujno, da ima naslovnik izpostavljen (hišni) predalčnik z imenom ali priimkom. Ravno to je razlog, da je imel zakonodajalec za glasovanje po pošti iz tujine pred očmi predvsem volivce (zdomce), ki tam dalj časa začasno prebivajo.

- **Sklepno**

DVK je na pravočasno na pošto oddala volilno gradivo za vse volivce, ki so izrazili željo po glasovanju po pošti iz tujine. Ali so volivci slednje prejeli ali ne in kaj je razlog za to, ni v njeni domeni in na to tudi nima vpliva.

Glede na veliko število pobud volivcev bo DVK v sodelovanju s Pošto Slovenije ponovno preučila odločitev, da bi se volilno gradivo za glasovanje po pošti iz tujine volivcem, ki so v tujini začasno, pošiljalo z drugačno poštno storitvijo, pri čemer že na tem mestu opozarjamo, da ima vsaka poštna storitev tako prednosti kot tudi slabosti.

- **ZAKLJUČEK**

Tudi tokratni **referendum je bil izveden pravilno in zakonito**. To med drugim izkazuje tudi dejstvo, da je DVK ob več kot 700.000 volivcev prejela zgolj 4 ugovore.

Očitki o nepravilnem ravnanju DVK v času izvajanja referendumskih opravil, ki so se pojavljali v javnosti, so – glede na navedena pojasnila, podkrepljena s konkretnimi argumenti - neutemeljeni in jih zato v celoti zavračamo.

DVK bo skladu s svojimi pristojnostmi še naprej skrbela za zakonitost izvedbe volitev in referendumov, obenem pa tudi podajala predloge in pobude ter se zavzemala za izboljšanje volilnega in referendumskega postopka. Tako tudi od vseh drugih deležnikov pričakujemo, da bodo ravnali enako tvorno v smeri zagotavljanja integritete volilnih in referendumskih postopkov ter izidov, ki jih ti prinašajo.